

**NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEM**
LUDOVIKA

**NATIONAL UNIVERSITY
OF PUBLIC SERVICE**
LUDOVIKA

GVK Gazdaságpolitikai Tanulmányok

RICE Policy Papers

Stratégiai lehetőségek Afrikában

2024/1

Gazdaság és Versenyképesség Kutatóintézet

Research Institute of Competitiveness and Economy

Stratégiai lehetőségek Afrikában

Összefoglaló: Afrika külső gazdasági prioritásai döntő szerepet játszanak a kontinens fejlődési pályájának alakításában és a világgazdaságba való integrációjában. Ezeket a prioritásokat olyan tényezők kombinációja határozza meg, mint a gazdasági növekedés, a munkahelyteremtés, a szegénység csökkentése és a fenntartható fejlődés. Az afrikai országoknak egyedülálló lehetőségük van arra, hogy felelősséget és vezető szerepet vállaljanak a fejlesztési menetrend meghatározásában és végrehajtásában. A mezőgazdaság modernizációjának előtérbe helyezése döntő fontosságú Afrika számára ahhoz, hogy exportorientált növekedési folyamatot indítson el. Ez a mezőgazdasági ágazat reformját és Afrika természeti erőforrásainak hasznosítását célzó politikák végrehajtásával érhető el. Afrika külgazdasági prioritásai közé tartozik a kontinentális integráció elmélyítése, a közvetlen külföldi befektetések vonzása, valamint a gazdaságok szerkezeti átalakulásának és diverzifikációjának elősegítése. A globális gazdasági rendszerbe való integrálódás fokozására tett erőfeszítések ellenére az afrikai országok nem tapasztaltak jelentős előnyöket. Ennek oka a nyugati piacokhoz való korlátozott hozzáférés, a kereskedelmi tárgyalásokhoz szükséges személyzet hiánya és az egynövényes mezőgazdasági exporttól való függés. Az Afrikán belüli kereskedelem továbbra is kihívást jelent, a magas vámok és a nem vámjellegű akadályok kereskedelmi akadályokat teremtenek, és gátolják az Afrikán belüli kereskedelem növekedését. Az Afrikán belüli kereskedelem virágzásához olyan politikák hatékony végrehajtása szükséges, amelyek foglalkoznak a regionális kereskedelem liberalizációjával és a strukturális átalakulás előmozdításával összefüggő előnyök egyenlőtlen elosztásával.

Abstract: Africa's external economic priorities play a crucial role in shaping the continent's development trajectory and integration into the world economy. These priorities are determined by a combination of factors including economic growth, job creation, poverty reduction, and sustainable development. African countries have a unique opportunity to assume responsibility and leadership in defining and implementing the development agenda. Prioritizing the modernization of agriculture is crucial for Africa to begin an export-oriented growth process. This can be achieved by implementing policies aimed at reforming the agricultural sector and harnessing Africa's natural resources. Africa's foreign economic priorities also include deepening continental integration, attracting foreign direct investment, and promoting structural transformation and diversification of economies. Despite efforts to increase integration into the global economic system, African countries have not experienced significant benefits. This is due to limited access to Western markets, lack of personnel for trade negotiations, and reliance on single-crop agricultural exports. Intra-African trade remains challenging, with high tariffs and non-tariff barriers creating trade barriers and inhibiting the growth of intra-African trade. To flourish, intra-African trade requires the effective implementation of policies that address the uneven distribution of benefits associated with regional trade liberalization and the promotion of structural transformation.

Közzététel dátuma / date of publication: 2024.01.30.

Kulcsszavak: Külső gazdasági prioritások, kereskedelmi kapcsolatok, inkluzív kereskedelmi növekedés, stratégiai partnerség, Afrika, közvetlen külföldi befektetések

Key words: External economic priorities, trade relations, inclusive trade growth, strategic partnership, Africa, foreign direct investment

A tanulmány elkészítésében részt vettek: Szűcs Petra, Pásztor Szabolcs

© Nemzeti Közsolgálati Egyetem. Minden jog fenntartva.

Gazdaság és Versenyképesség Kutató Intézet

Research Institute of Competitiveness and Economy

1083 Budapest, Ludovika tér 2.

E-mail: gvk@uni-nke.hu

Vezetői összefoglaló

- Afrika külső gazdasági prioritásai döntő szerepet játszanak a kontinens fejlődési pályájának kialakításában és a világgazdaságba való integrációjában.
- Ezek a prioritások magukban foglalják a gazdasági növekedést, a munkahelyteremtést, a szegénység csökkentését és a fenntartható fejlődést, valamint a gazdaság diverzifikálására, a regionális integráció előmozdítására, a közvetlen külföldi befektetések vonzására és a kereskedelmi kapcsolatok megerősítésére való törekvést világszerte.
- Az afrikai országoknak egyedülálló lehetőségük van arra, hogy felelősséget és vezető szerepet vállaljanak a fejlesztési menetrend meghatározásában és végrehajtásában.
- A mezőgazdaság korszerűsítésének prioritása döntő fontosságú Afrika számára egy exportorientált növekedési folyamat elindításához, amely a mezőgazdasági ágazat reformját és Afrika természeti erőforrásainak hasznosítását célzó politikák végrehajtását igényli.
- A kontinens integrációjának elmélyítése és a közvetlen külföldi befektetések vonzása Afrika két legfontosabb külgazdasági prioritása.
- E prioritások eléréséhez Afrikának a gazdaságok szerkezeti átalakítására és diverzifikációjára, a magasabb hozzáadott értékű export előmozdítására és a magas munkatermelékenységű ágazatok létrehozására kell összpontosítania.
- Afrika gazdasági kapcsolatai különböző átalakulásokon és kihívásokon mentek keresztül, ideértve a kizsákmányolást és az egyenlőtlen hatalmi dinamikát, a nyugati piacokhoz való korlátozott hozzáférést és az egykultúrás mezőgazdasági exporttól való függést.
- Ahhoz, hogy Afrikának megváltoztassa periférikus helyzetét a globális gazdaságban, változtatásokra van szüksége a multilaterális kereskedelmi rendszerben, javítani kell a személyzet képzését és a kapacitásépítést, valamint erőfeszítéseket kell tenni az export diverzifikálására.
- Az Afrikán belüli kereskedelem továbbra is kihívást jelent a kontinensen belül exportáló afrikai vállalatok számára a kontinensen kívüli exporthoz képest magas vámok, valamint a szolgáltatások kereskedelmét nem vámjellegű akadályok miatt.
- Az Afrikán belüli kereskedelem virágzásához olyan politikák hatékony végrehajtása szükséges, amelyek foglalkoznak a regionális kereskedelem liberalizációjával kapcsolatos előnyök egyenlőtlen eloszlásával és az olyan alapvető problémákkal, amelyek hozzájárulnak az Afrikán belüli kereskedelem alacsony szintjéhez, például az elsődleges termékektől való nagy exportfüggőséghez, valamint a diverzifikáció és a magas hozzáadott értékű export hiánya.

1. Bevezetés Afrika külgazdasági prioritásaiba

Afrika külső gazdasági prioritásai döntő szerepet játszanak a kontinens fejlődési pályájának és a világgazdaságba való integrációjának alakításában. Ezeket a prioritásokat több tényező együttesen határozza meg, többek között a gazdasági növekedés, a munkahelyteremtés, a szegénység csökkentése és a fenntartható fejlődés szükségessége. Emellett tükrözik Afrika azon törekvését, hogy diverzifikálja gazdaságát, előmozdítsa a regionális integrációt, vonzza a közvetlen külföldi befektetéseket, és erősítse a kereskedelmi kapcsolatokat a világ minden tájáról érkező partnerekkel. Az afrikai országoknak egyedülálló lehetőségük van arra, hogy a fejlesztési menetrend meghatározásában és megvalósításában felelősségvállalást és vezető szerepet vállaljanak.¹ Továbbá az afrikai országoknak prioritásként kell kezelniük és a mezőgazdaság modernizációjára kell összpontosítaniuk, hogy exportorientált növekedési folyamatba kezdhessenek. Ehhez olyan politikák végrehajtására lesz szükség, amelyek a mezőgazdasági ágazat reformját és Afrika természeti erőforrásainak késztermékké alakításával történő hasznosítását célozzák.² Ez olyan kontinentális politikák végrehajtásával érhető el, amelyek a gazdasági kihívások kezelésére, a gazdaságok átalakítására és az ellenálló képesség kiépítésére irányulnak. E külső gazdasági prioritások előtérbe helyezésével Afrika a fejlődési szakadék csökkentésén és a többi fejlődő országhoz való felzárkózáson dolgozhat. Afrika egyik legfontosabb külgazdasági prioritása a kontinens integrációjának elmélyítése. Ezt olyan kezdeményezésekkel lehet elérni, mint az afrikai kontinentális szabadkereskedelmi övezet, amelynek célja az áruk és szolgáltatások egységes piacának létrehozása és az Afrikán belüli kereskedelem előmozdítása. Afrika másik fontos külgazdasági prioritása a közvetlen külföldi befektetések vonzása. Bár az Afrikába irányuló közvetlen külföldi befektetések az elmúlt évtizedekben növekedtek, még mindig bizonytalanság övezi Afrika azon képességét, hogy felzárkózzon a világgazdasághoz.³ Ezt a bizonytalanságot a beruházások számára kedvező környezet megteremtésével, az infrastruktúra javításával és az üzleti tevékenység megkönnyítését elősegítő politikák végrehajtásával lehet kezelni. Ezenkívül Afrikának a

---

¹ Funke, N. - Nsouli, M, S. (2003): The New Partnership for Africa's Development (Nepad): Opportunities and Challenges. *IMF Working Paper*, No. 2003/069. Online: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2003/wp0369.pdf>.

² Atta-Mensah, Joseph (2017): Theoretical Foundations of Africa's Economic Transformation and Growth. *Theoretical Economics Letters*, 07, 1150-1178. Online: <http://dx.doi.org/10.4236/tel.2017.75078>.

³ Johnston, Kyle - Ramirez, Miguel (2015): Foreign Direct Investment and Economic Growth in Cote D'Ivoire: A Time Series Analysis. *Business and Economic Research*, 5, 35-47. Online: <http://dx.doi.org/10.5296/ber.v5i2.7638>.

strukturális átalakulásra és a gazdaságok diverzifikálására kell összpontosítania. Ez a magasabb hozzáadott értékű export előmozdításával és a magas munkatermelékenységű ágazatok létrehozásával érhető el. Ezáltal Afrika csökkentheti függőségét az elsődleges szektorbeli külföldi beruházásoktól, és rugalmas és fenntartható gazdaságokat alakíthat ki. Összefoglalva, Afrika külgazdasági prioritásai közé tartozik a kontinentális integráció elmélyítése, a közvetlen külföldi befektetések vonzása, a mezőgazdaság modernizációjának előmozdítása, a gazdaságok strukturális átalakításának és diverzifikációjának megvalósítása, valamint a fejlődési szakadék csökkentése.⁴

2. Afrika gazdasági kapcsolatainak történeti áttekintése

Az évek során Afrika gazdasági kapcsolatai különböző átalakulásokon és kihívásokon mentek keresztül. Számos afrikai országnak nehézségekbe ütközött a strukturális átalakulás és a gazdaság diverzifikációja terén. Ez akadályozta őket abban, hogy eltávolodjanak a primer szektor exportjától való függőségtől és teljes mértékben integrálódjanak a világgazdaságba. Továbbá Afrika gazdasági kapcsolatait a kizsákmányolás és az egyenlőtlen hatalmi dinamika jellemezte. A globális gazdasági rendszerbe való integráció fokozására tett erőfeszítések ellenére az afrikai országok nem tapasztaltak jelentős előnyöket. Bár az afrikai gazdaságok a multilaterális kereskedelmi rendszerhez való csatlakozás óta némi növekedést tapasztaltak, ez a növekedés lassú volt, és nem hozott jelentős előnyöket az afrikai országok számára. Ennek oka a nyugati piacokhoz való korlátozott hozzáférés, a kereskedelmi tárgyalásokhoz szükséges személyzet hiánya, valamint az egy terményből álló mezőgazdasági exportra való támaszkodás. Javaslatként jelenik meg a multilaterális kereskedelmi rendszerben bekövetkező változásokra, a személyzet képzésének és a kapacitásépítésnek a javítására, valamint az export diverzifikálására irányuló erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy az afrikai országok megváltoztassák a világgazdaságban elfoglalt periférikus státuszukat.⁵ Ezeket a kihívásokat a hazai tényezők, mint például a gazdasági rossz gazdálkodás és a rossz belső politikák, valamint a külső tényezők köztük az egyenlőtlen kereskedelmi megállapodások és a fejlett gazdaságok kizsákmányoló gazdasági gyakorlatai - kombinációjának tulajdonították. Egyes tudósok szerint

---

⁴ Atta-Mensah, Joseph (2017): Theoretical Foundations of Africa's Economic Transformation and Growth. *Theoretical Economics Letters*, 07, 1150-1178. Online: <http://dx.doi.org/10.4236/tel.2017.75078>.

⁵ Arthur, Peter (2004): The Multilateral Trading System, Economic Development, and Poverty Alleviation in Africa. *Canadian Journal of Development Studies*, 25, 429-444. Online: <http://dx.doi.org/10.1080/02255189.2004.9668987>.

Afrika gazdasági kapcsolatai a gyarmatosítás és a rabszolga-kereskedelem korszakában tapasztalt kizsákmányoló gyakorlatok folytatását tükrözik. Kiemelik, hogy Afrika gazdasági környezete sokszínű, számos politikai rendszer, erőforrás, gazdasági struktúra és kulturális tényező befolyásolja a gazdasági kapcsolatokat és eredményeket.⁶ Emellett az afrikai cégek a helyi környezetben olyan kihívásokkal szembesülnek, mint a korrupció, az infrastrukturális akadályok, a beruházások ösztönzésére irányuló nem hatékony politikák és a piaci kockázatok. Mindezek a tényezők hozzájárulnak azokhoz a nehézségekhez, amelyekkel az afrikai országoknak szembe kell nézniük a fenntartható gazdasági fejlődés elérése és a külső szereplőktől való függőség csökkentése terén. Annak ellenére, hogy az afrikai és más fejlődő országok egyre inkább integrálódnak a globális gazdasági rendszerbe, úgy tűnik, hogy ez a folyamat kevés előnnyel járt.⁷ Ehelyett Afrika továbbra is marginalizálódik a globális gazdaságban.⁸

3. Afrika kereskedelmi kapcsolatainak elemzése

Afrika kereskedelmi kapcsolatai már régóta tanulmányok és elemzések tárgyát képezik. Az elmúlt két évtizedben jelentősen nőtt az Afrika és a világ többi része közötti kereskedelem.⁹ Ezt a növekedést különböző tényezők, többek között a magas nyersanyagárak, az adósságkönnyítés és az elsődleges ágazatba történő külföldi befektetések hajtották. Emellett az Afrikán belüli kereskedelem is növekedett, amely a kontinens teljes külkereskedelmének nagyjából 20 százalékát teszi ki.¹⁰ E növekedés ellenére azonban az Afrikán belüli kereskedelem továbbra is kihívásokkal küzd. Az egyik legnagyobb kihívást az jelenti, hogy a kontinensen belül exportáló afrikai cégek számára magasak a vámok, szemben a kontinensen

---

⁶ Mahamadou, Z. (2021): Internationalization processes for sub-Saharan Africa's small and medium-sized enterprises: The case of Ivory Coast. *Thunderbird International Business Review*, 63(4), 437-449. Online: <https://doi.org/10.1002/tie.22190>.

⁷ Arthur, Peter (2004): The Multilateral Trading System, Economic Development, and Poverty Alleviation in Africa. *Canadian Journal of Development Studies*, 25, 429-444. Online: <http://dx.doi.org/10.1080/02255189.2004.9668987>.

⁸ Johnston, Kyle - Ramirez, Miguel (2015): Foreign Direct Investment and Economic Growth in Cote D'Ivoire: A Time Series Analysis. *Business and Economic Research*, 5, 35-47. Online: <http://dx.doi.org/10.5296/ber.v5i2.7638>.

⁹ Aleyomi, M. B. (2022): Major Constraints for Regional Hegemony: Nigeria and South Africa in Perspective. *Insight on Africa*, 14(2), 139-157. Online: <https://doi.org/10.1177/09750878211049485>.

¹⁰ Owusu, F. - Reboledo, R. - Carmody, P. (2019): Trumping Development: Selective Delinking and Coercive Governmentality in US-Africa Relations. *Africa Today*, 66(1), 2-27. Online: <http://doi.org/10.2979/africatoday.66.1.01>.

kívülre irányuló exporttal. A szolgáltatások a globális kereskedelem egyre növekvő részét képezik, és lehetőségeket kínálnak a feltörekvő gazdaságok számára, de a dél-afrikai kereskedelemhez való hozzájárulásukról kevés bizonyíték áll rendelkezésre, és nagyobb figyelmet kell fordítani erre a témára. Az afrikai cégek képesek a jövőben a nagyobb értékű szolgáltatások terén versenyezni és kiszorítani a külföldi cégeket. A kormányoknak mindenképpen meg kell érteniük a magánipar igényeit, és foglalkozniuk kell a kereskedelmi akadályokkal és a belső képességekkel. Továbbá fontos megemlíteni a szolgáltatások jelentőségét a globális értékláncokban és a bomlasztó technológiák lehetséges hatására. A dél-afrikai országoknak alkalmazkodniuk kell a globális változásokhoz, és ki kell használniuk a szolgáltatások kereskedelmében rejlő lehetőségeket.¹¹ Ezek a magasabb vámok kereskedelmi akadályokat támasztanak, és gátolják az Afrikán belüli kereskedelem növekedését. Ezenkívül a szolgáltatások kereskedelmének nem vámjellegű akadályai is rejtett költségeket okoznak és akadályozzák az Afrikán belüli kereskedelmet. Ha az Afrikán belüli kereskedelem virágzása érdekében az afrikai vezetők számára kulcsfontosságú, hogy prioritásként kezeljék az Afrikán belüli kereskedelem megkönnyítését, megkönnyítve és vonzóvá téve azt a vállalkozások számára.¹² Ehhez olyan politikák hatékony végrehajtására lesz szükség, amelyek kezelik a regionális kereskedelem liberalizációjával járó előnyök egyenlőtlen elosztását. Emellett elengedhetetlen az Afrikán belüli kereskedelem alacsony szintjéhez hozzájáruló alapvető problémák kezelése. Ezek közé a problémák közé tartozik az elsődleges termékekre való nagyfokú exportfüggőség, valamint a diverzifikáció és a magas hozzáadott értékű export hiánya. E problémák kezelése és a strukturális átalakulás előmozdítása kulcsfontosságú lesz a fenntartható és inkluzív kereskedelmi növekedés előmozdításához Afrikában. Továbbá a kontinensszerte végrehajtott jelenlegi kereskedelmi reformok és liberalizációs politikák a legtöbb afrikai ország számára még nem jelentenek kézzelfogható előnyöket.¹³ A vámszintek csökkentése ellenére a nem vámjellegű intézkedések sokasága továbbra is akadályozza a

---

¹¹ Visagie, J. - Turok, I. (2019): The contribution of services to trade and development in Southern Africa. Online: <http://dx.doi.org/10.35188/UNU-WIDER/2019/671-5>.

¹² Olayide, Olawale (2020): Assessing sustainable agriculture and food systems in Africa: Thematic areas and indicators of progress. *BUSINESS STRATEGY & DEVELOPMENT*, 4. Online: <http://dx.doi.org/10.1002/bsd2.151>.

¹³ Boopen Seetanah - Raja Vinesh Sannassee - Sheereen Fauzel (2016): Trade facilitation and trade flows: Evidence from Africa. In Robert Teh - Maarten Smeets - Mustapha Sadni Jallab - Fatima Chaudhri (2016): Trade costs and inclusive growth. 201-220. Online: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade-costs-incl-growth_full_e.pdf.

kereskedelmet, és negatívan befolyásolja az üzleti tevékenység költségeit és könnyebbségét Afrikában. Ennek eredményeképpen Afrikát még mindig olyan régióknak tekintik, ahol az importőrök és exportőrök a világ más részeihez képest nagyobb akadályokkal szembesülnek. Ezért az afrikai országok számára létfontosságú, hogy a kereskedelem megkönnyítése és a gazdasági növekedés előmozdítása érdekében mind a vámjellegű, mind a nem vámjellegű akadályok felszámolására összpontosítsanak. Összefoglalva, Afrika kereskedelmi kapcsolatai az Afrikán belüli kereskedelem magas vámtarifái és a nem vámjellegű akadályok miatt kihívásokkal néznek szembe.¹⁴

4. A nemzetközi szervezetek szerepe Afrika gazdasági irányainak alakításában

A nemzetközi szervezetek jelentős szerepet játszanak Afrika gazdasági irányának alakításában az együttműködés megkönnyítésével, a pénzügyi támogatás nyújtásával és a fenntartható fejlődés előmozdításával. Ezek a szervezetek, mint például az IMF és a Világbank, a nyugati gazdasági modellekhez igazodó monetáris politikákat javasolnak és támogatnak. Emellett technikai segítséget és szakértelmet is nyújtanak, hogy segítsenek az országoknak e politikák hatékony végrehajtásában. Emellett az olyan nemzetközi szervezetek, mint az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Afrikai Unió azon dolgoznak, hogy az afrikai gazdasági fejlődésben a magánszféra számára kedvező környezetet teremtsenek. A nem kormányzati intézmények és az alulról jövő kezdeményezések bevonását szorgalmazzák a fejlesztés inkluzívabb és részvételen alapuló megközelítésének biztosítása érdekében. Ezek a szervezetek hozzájárulnak a fejlett országokból Afrikába irányuló tudás- és ötletátadáshoz is, segítve a legjobb gyakorlatok, normák és szabványok terjesztését olyan területeken, mint a kereskedelem, a pénzügyek, az infrastruktúra fejlesztése és a kormányzás. Programjaikon és kezdeményezéseiken keresztül ezek a nemzetközi szervezetek támogatják az afrikai országok kapacitásépítését és készségfejlesztését. A nemzetközi szervezetek továbbá döntő szerepet játszanak a regionális integráció és együttműködés támogatásában Afrikában. Előmozdítják a regionális kereskedelmi megállapodásokat, megkönnyítik a határokon átnyúló befektetéseket, és segítik az országokat politikáik és szabályozásaik összehangolásában. Összességében tehát elmondható, hogy a nemzetközi szervezetek fontos katalizátorként

---

¹⁴ Visagie, J. - Turok, I. (2019): The contribution of services to trade and development in Southern Africa. Online: <http://dx.doi.org/10.35188/UNU-WIDER/2019/671-5>.

szolgálnak Afrika gazdasági fejlődéséhez azáltal, hogy pénzügyi támogatást és technikai szakértelmet nyújtanak, előmozdítják a jó kormányzási gyakorlatokat és megkönnyítik a regionális integrációt. Ezek a szervezetek segélyeiken és kölcsöneiken keresztül szakértelmet és kapacitásépítést nyújtanak az afrikai fejlődő országoknak.¹⁵ Az amerikai szubszaharai afrikai kereskedelmi és gazdasági együttműködési fórum például elősegítette az Egyesült Államok és az afrikai országok közötti gazdasági együttműködést. Hasonlóképpen az Európa-Afrika csúcstalálkozó, az Anglia-Afrika Bizottság, a Franciaország-Afrika csúcstalálkozó és a Tokiói Nemzetközi Afrika Fejlesztési Konferencia is tett lépéseket az Afrika és a világ más régiói közötti gazdasági együttműködés és partnerség előmozdítására.¹⁶ Ezen túlmenően az Afrikai Unió aktívan részt vett Afrika gazdasági irányvonalának kialakításában olyan kezdeményezések révén, mint az Új Partnerség Afrika Fejlesztéséért és az Agenda 2063. Ezek a kezdeményezések az afrikai felelősségvállalást és vezető szerepet hangsúlyozzák a fejlesztési menetrend meghatározásában és a reformok végrehajtásában. E kezdeményezések révén az afrikai országok képesek voltak kifejezni fejlesztési prioritásaikat és csökkenteni a fejlődési szakadékot.

5. A globalizáció hatása Afrika gazdasági prioritásaira

A globalizáció mélyreható hatással volt Afrika gazdasági prioritásaira. Kereskedelmi és befektetési lehetőségeket, a világgazdaságba való fokozott integrációt és a gazdasági növekedés lehetőségét eredményezte. Ez számos szubszaharai afrikai országot arra készítetett, hogy a fenntartható termelékenység és a társadalmi-gazdasági növekedés ösztönzésének eszközeként felkarolja a globalizációt.¹⁷ A fokozott globalizációval azonban kihívások is járnak. Az egyik kihívás az élelmiszerexport, mint a gazdasági növekedés és a szegénység csökkentésének egyik fő hajtóerejének potenciális veszélyeztetése, különösen a

---

¹⁵ Giulia Piccolino (2020): Looking like a regional organization? The European model of regional integration and the West African Economic and Monetary Union (WAEMU). *Cambridge Review of International Affairs*, 33(2), 179-203. Online: <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1634676>.

¹⁶ Debongo, Devincy Yanne Sylvaire (2020): An Analysis of Constraints to Economic and Trade Cooperation between the China-Africa Community with a Shared Future. *International Journal of Engineering and Management Research*, 10, 12-16. Online: <http://dx.doi.org/10.31033/ijemr.10.5.3>.

¹⁷ Sallah, Abdoulie (2016): Re-reading the narrative of the informal economy in the context of economic development in sub-Saharan Africa. *International Journal of Social Economics*, 43, 1063-1078. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/IJSE-04-2015-0091>.

mezőgazdaságtól nagymértékben függő országok esetében.¹⁸ Egy másik kihívás az, hogy Afrika globális gazdasági rendszerbe való integrációját nem kísérik jelentős előnyök.¹⁹ Ezek a kihívások vitákhoz vezettek a globalizáció korában Afrika gazdasági fejlődésének elmaradásának okairól, egyesek ezt a hazai gazdasági rossz gazdálkodásnak, a rossz belpolitikának, a politikai instabilitásnak és a személyi uralomnak tulajdonítják. Továbbá számos afrikai ország gyenge integrációja a világgazdaságba akadályozhatja a kontinens fejlődési előrehaladását, mivel a mély kereskedelmi integrációt a gazdasági növekedés ígéretes lehetőségének tekintik.²⁰ Továbbá, a gazdasági növekedésre való törekvés Dél-Afrikában a globalizációs politikák elmélyült elfogadásához vezetett, amelynek célja a kereskedelem fellendítése és a külföldi befektetések vonzása.²¹

6. Magyarország stratégiai gazdasági lehetőségei és kilátásai Afrikában

Magyarország olyan ország, amely az elmúlt években jelentős gazdasági és ipari szerkezetátalakításon ment keresztül. Annak ellenére, hogy a múltban gazdasági válságokkal kellett szembenéznie, különösen a poszt-szocialista átalakulással és a 2008-as globális pénzügyi válsággal összefüggésben, Magyarországnak sikerült megteremtenie a piacgazdaságot és elősegítenie a gazdasági növekedés feltételeit.²² Magyarország a nemzetközi kereskedelmet is felkarolta, mint gazdaságának egyik hajtóerejét, a GDP-hez viszonyított jelentős áruforgalmi részesedéssel. Ez a nemzetközi kereskedelemre való nyitottság stratégiai gazdasági lehetőségeket kínál Magyarország számára, különösen az afrikai kontinensen. Afrika egy olyan régió, amely jelentős gazdasági növekedést és fejlődést mutat, ami vonzó piaccá teszi a

---

¹⁸ Kareem, F O. - Brümmer, B. - Martínez-Zarzoso, I. (2016): European Union Market Access Conditions and Africa's Extensive Margin of Food Trade. *The World Economy*, 40(10), 2277-2300. Online: <https://scite.ai/reports/10.1111/twec.12466>.

¹⁹ Arthur, Peter (2004): The Multilateral Trading System, Economic Development, and Poverty Alleviation in Africa. *Canadian Journal of Development Studies*, 25, 429-444. Online: <http://dx.doi.org/10.1080/02255189.2004.9668987>.

²⁰ Kareem, F O. - Brümmer, B. - Martínez-Zarzoso, I. (2016): European Union Market Access Conditions and Africa's Extensive Margin of Food Trade. *The World Economy*, 40(10), 2277-2300. Online: <https://scite.ai/reports/10.1111/twec.12466>.

²¹ Abu-Goodman, M. - Güngör, H. - Usman, O. (2023): Are impacts of renewable energy and globalization on carbon neutrality targets asymmetric in South Africa? A reconsideration using nonlinear ARDL approach. *Environ Sci Pollut Res*, 30, 23736–23746. Online: <https://doi.org/10.1007/s11356-022-23661-x>.

²² Ko, Andrea - Fehér, Péter - Kovacs, Tibor - Mitev, Ariel - Szabó, Zoltán (2021): Influencing factors of digital transformation: management or IT is the driving force? *International Journal of Innovation Science*. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/IJIS-01-2021-0007>.

magyar vállalkozások számára, és Magyarország döntése, hogy a globális nyitás politikáját, ezen belül a keleti nyitás komponensét prioritásként kezeli, lehetőséget teremtett az afrikai, ázsiai, latin-amerikai és kifejezetten a keleti régió országaival való kapcsolatok erősítésére.²³ A globális nyitás politikája révén Magyarország képes volt új nagykövetségeket nyitni és magas szintű látogatásokat tenni Afrikában, ezzel is jelezve elkötelezettségét az erős üzleti kapcsolatok fejlesztése és a magyar export növelése iránt. Ez a politikai váltás lehetővé tette Magyarország számára, hogy kihasználja az afrikai piacokra irányuló növekvő befektetések előnyeit, különösen az olyan ágazatokban, mint a feldolgozóipar, a természeti erőforrások kitermelése és a technológia. Továbbá Magyarország elkötelezettsége olyan gazdasági nagyhatalmakkal, mint Kína és Németország, amelyek aktívan befektetnek Afrikában, szintén lehetőséget biztosított Magyarország számára, hogy kihasználja a kontinens növekvő gazdasági potenciálját. A piacgazdaságra való sikeres átállással és a világgazdaságba való integrációval Magyarország rendelkezik a szakértelemmel és az erőforrásokkal, amelyekkel hozzájárulhat Afrika gazdasági növekedéséhez. Magyarország tudása és tapasztalata olyan területeken, mint az IT-megoldások és a gyártás, értékes hozzájárulást nyújthat Afrika gazdasági fejlődéséhez. Ez lehetőséget kínál Magyarország számára, hogy ne csak bővítse kereskedelmi és befektetési kapcsolatait az afrikai országokkal, hanem hozzájáruljon azok inkluzív növekedéséhez és fejlődéséhez is.

Magyarország a következő befektetési lehetőségeket fedezheti fel Afrikában: (1) *Infrastruktúrafejlesztés*: Ez lehetőséget jelent Magyarország számára, hogy befektessen például utak, hidak, repülőterek és más alapvető [infrastruktúrák](#) építésébe. (2) *Mezőgazdaság*: Magyarország befektethet az afrikai mezőgazdaságba azáltal, hogy technológiát, szakértelmet és berendezéseket biztosít, amelyek segítik a [mezőgazdaság](#) termelékenységének és hatékonyságának növelését. (3) *Megújuló energia*: Afrika bőséges megújuló energiaforrásokkal rendelkezik, például nap-, szél- és vízenergiával. Magyarország befektethet [megújuló energia](#)projektekbe, hogy segítsen az afrikai országok energiaszükségleteinek kielégítésében. (4) *Gyártás*: Magyarország befektethet a gyártásba Afrikában, gyárak létesítésével, amelyek a hazai és a nemzetközi piacokra szánt termékeket

---

²³ Szent-Iványi, B. - Kugiel, P. (2020): The Challenge from within: EU Development Cooperation and the Rise of Illiberalism in Hungary and Poland. *Journal of Contemporary European Research*, 16(2). Online: <https://jcer.net/index.php/jcer/article/view/1078/875>.

állítanak elő. (5) *Információs és kommunikációs technológia (IKT)*: Magyarország befektethet az afrikai [IKT-infrastruktúrába](#) és -szolgáltatásokba, beleértve a szélessávú internetet, a mobilhálózatokat és a szoftverfejlesztést. (6) *Bányászat*: Afrika gazdag ásványkincsekben, és Magyarország [bányászati](#) projektekbe fektethet be ezen erőforrások kitermelése és feldolgozása érdekében. (7) *Turizmus*: Afrika gazdag természeti és kulturális látnivalókkal rendelkezik, amelyeket turisztikai célpontokká lehet fejleszteni. Magyarország [turisztikai](#) infrastruktúrába és szolgáltatásokba fektethet be az afrikai utazások és turizmus előmozdítása érdekében.

A fentebb említett befektetésekhez kapcsolódóan mindenképpen érdemes megemlíteni, valamint figyelembe venni egy folyamatban lévő koncepciót. Az öt nyugat-afrikai országot átfogó tervezett megapolisz megoldást jelenthetne a gyorsan növekvő népesség számára és fellendíthetné a gazdaságot. A megapolisz, amely ezer kilométer hosszan húzódna a tengerpart mentén, Elefántcsontpart, Ghána, Togo, Benin és Nigéria városait foglalná magában, és mintegy félmilliárd embernek adhatna otthont. Az Afrikai Fejlesztési Bank 12,6 milliárd fontot különített el egy új autópálya építésére a Guineai-öböl mentén Abidjantól Lagosig, ami elősegítheti a megapolisz és más infrastrukturális projektek fejlődését a régióban.²⁴

7. A Magyarország számára kulcsfontosságú afrikai iparágak értékelése

A mai globalizált gazdaságban a különböző régiók kulcsfontosságú iparágainak megértése és értékelése létfontosságú a gazdasági partnerségek és lehetőségek bővítésére törekvő országok számára. Az egyik régió, amely az utóbbi években egyre nagyobb figyelmet kap, Afrika. Számos ország, köztük Magyarország is, a különböző ágazatokban rejlő növekvő lehetőségek miatt igyekszik feltárni az afrikai piacokat és kapcsolatba lépni velük. Bár az afrikai kultúráról és annak az üzleti vállalkozások közötti marketinggyakorlatokkal való kapcsolatáról csak korlátozott dokumentáció áll rendelkezésre, az afrikai növekedési és lehetőségekre vonatkozó törvény 2000-es elfogadása az Egyesült Államok Kongresszusában, valamint a G8-ak közelmúltbeli adósságamnesztia-megállapodása megnyitotta az afrikai piacokat, mint

---

²⁴ French, Howard Waring (2022): Megalopolis: how coastal west Africa will shape the coming century. *TheGuardian.com*, 2022. október 27. Online: <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/27/megalopolis-how-coastal-west-africa-will-shape-the-coming-century>.

feltörekvő piacokat a külföldi befektetések előtt.²⁵ A Magyarország számára kulcsfontosságú afrikai iparágak értékelésénél fontos figyelembe venni azokat a tényezőket, amelyek a gazdasági növekedést mozgatják ezekben az ágazatokban. E tényezők közé tartoznak a hazai és nemzetközi befektetések, a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok, a piaci versenyképesség, az iparági kontextus és az exporthoz való piaci hozzáférés. A Magyarország számára kulcsfontosságú afrikai iparágak értékelésénél az egyik legfontosabb tényező a hazai és nemzetközi befektetések szintje ezekben az ágazatokban. Mind a hazai, mind a nemzetközi befektetések növekedése tapasztalható az afrikai piacokon, különösen a feldolgozóipar, a természeti erőforrások kitermelése és a technológiai ágazatokban. Ez jelzi a Magyarország és az afrikai országok közötti növekedési és együttműködési potenciált ezekben az iparágakban. Egy másik fontos értékelendő tényező a Magyarország és az afrikai országok közötti kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok. Ezek a kereskedelmi kapcsolatok, különösen az olyan gazdasági nagyhatalmakkal, mint Kína és Németország, nagyban befolyásolhatják az üzleti partnerségek és az afrikai piacokon történő befektetések lehetőségeit. Továbbá fontos a Magyarország számára kulcsfontosságú afrikai iparágak piaci versenyképességének értékelése. Ez magában foglalja annak megértését, hogy milyen szintű a verseny ezekben az ágazatokban, milyen jelentős szereplők vannak jelen, és milyen lehetőségei vannak Magyarországnak arra, hogy ezeket a piacokat megragadja és versenyelőnyre tegyen szert. Emellett figyelembe kell venni az egyes afrikai országok iparági kontextusát és sajátos piaci körülményeit is. Ez olyan tényezőket foglal magában, mint az infrastruktúra, a kormányzati politikák, a szabályozási környezet és a helyi piaci dinamika. Ezek a tényezők nagymértékben befolyásolhatják a magyar vállalkozások megvalósíthatóságát és sikerképességét az afrikai piacokon. Végezetül, az exporthoz való piacra jutás kulcsfontosságú tényező, amelyet értékelni kell, amikor a Magyarország számára kulcsfontosságú afrikai iparágakat vizsgáljuk. Az afrikai export piacra jutását korlátozó intézkedések kedvezőtlen hatással lehetnek a beruházási ösztönzőkre és a növekedési potenciálra.²⁶

---

²⁵ Darley, William - Blankson, Charles (2008): African culture and business markets: Implications for marketing practices. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 23, 374-383. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/08858620810894427>.

²⁶ Seyoum, Belay (2007): Export performance of developing countries under the Africa Growth and Opportunity Act: Experience from US trade with Sub-Saharan Africa. *Journal of Economic Studies*, 34, 515-533. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/01443580710830970>.

8. Magyar befektetések sikeressége Afrikában

Magyarország, egy kicsi, de virágzó európai ország, stratégiai befektetések révén sikeresen lépett be az afrikai piacra. Ennek eredményeképpen Magyarország jelentős külföldi befektetéseket vonzott, és bővítette jelenlétét különböző ágazatokban, például a feldolgozóiparban és a professzionális szolgáltatásokban.²⁷ Ez a siker Magyarország piacialapú gazdaságának és a világgazdaságba való integrációjának tulajdonítható.²⁸ Továbbá Magyarországnak a kulcsfontosságú befektetőkkel fenntartott szoros kapcsolatai döntő szerepet játszottak az afrikai sikerekben. Ezek a befektetések nemcsak a magyarországi gazdasági növekedéshez járultak hozzá, hanem pozitívan hatottak az afrikai gazdaságokra is. A magyar befektetések Afrikában jelentősen hozzájárultak a kontinens gazdasági növekedéséhez és fejlődéséhez. A magyar kormány erőteljes kötött segélyprogramot hajtott végre, és emellett a magyar felsőoktatási ösztöndíjprogram növelte Magyarország láthatóságát a globális délen, és elősegítette a nemzetközi fejlesztéspolitika kormányzati felelősségvállalását.²⁹ Ezekon a kezdeményezéseken keresztül Magyarország a külföldi segítségnyújtás motivációiban változást mutatott, és az üzleti érdekeket helyezte előtérbe.

9. A magyar-afrikai gazdasági partnerségek jövője

A mai globalizált világban nem lehet alábecsülni a nemzetközi gazdasági partnerségek jelentőségét. Mivel az országok igyekeznek bővíteni piacaikat, külföldi befektetéseket vonzani és elősegíteni a gazdasági növekedést, a nemzetek közötti együttműködések kulcsfontosságúvá válnak. Az egyik olyan terület, amely hatalmas lehetőségeket rejt magában a jövőbeli gazdasági partnerségek szempontjából, Magyarország és az afrikai országok között van. Magyarország Európa szívében lévő stratégiai elhelyezkedésével és erős gyártási bázisával rendelkezik azokkal az erőforrásokkal és szakértelemmel, amelyekkel hozzájárulhat az afrikai országok gazdasági fejlődéséhez. Továbbá, hogy Magyarország egyre nagyobb figyelmet fordít a világ feltörekvő régióira, köztük Afrikára, ami rávilágít arra, hogy elkötelezett

---

²⁷ Fodor, É. - Glass, C. - Nagy, B. (2018): Transnational business feminism: Exporting feminism in the global economy. *Gender, Work & Organization*, 26(8), 1117-1137. Online: <https://doi.org/10.1111/gwao.12302>.

²⁸ Ko, Andrea - Fehér, Péter - Kovacs, Tibor - Mitev, Ariel - Szabó, Zoltán (2021): Influencing factors of digital transformation: management or IT is the driving force? *International Journal of Innovation Science*. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/IJIS-01-2021-0007>.

²⁹ Szabó, Krisztina - Szent-Iványi, Balázs - Tétényi, András (2019): While the Cat's Away, Will the Mice Play? Government-NGO Relations and the Politics of Aid in Hungary. Online: <http://dx.doi.org/10.4324/9780429440236-9>.

kereskedelmi kapcsolatainak diverzifikálása és új lehetőségek feltárása mellett. Az afrikai kontinens viszont a gazdasági növekedés és fejlődés hullámát éli, az afrikai piacokon a hazai és nemzetközi befektetések folyamatosan növekednek, különösen a feldolgozóiparban, a természeti erőforrások kitermelésében és a technológiai ágazatokban. Ez kedvező környezetet jelent a magyar vállalatok számára, hogy kölcsönösen előnyös partnerségeket kössenek afrikai partnerekkel. Ráadásul Afrika globális gazdasági normák elfogadása, valamint a tisztességes és fejlődő partnerségek iránti vágya azt mutatja, hogy hajlandóak előnyös együttműködésekbe bocsátkozni. A Magyarország és az afrikai országok közötti stratégiai partnerség mindkét fél számára jelentős előnyökkel járhat.³⁰ A különféle kezdeményezések nem csak a nemzetközi fejlesztési politika kormányzati felelősségvállalását fogják elősegíteni, hanem azt is jelzik, hogy a kormány a külföldi segélyek nyújtásának motivációjában is elmozdulást mutat, és az üzleti érdekek kerülnek a középpontba. Továbbá az Afrikai Uniónak a nagy globális gazdasági szereplőkkel való stratégiai partnerségek szabályozására és erősítésére irányuló erőfeszítései rávilágítanak Afrika hajlandóságára a kölcsönösen előnyös kapcsolatokra.³¹ Az olyan diplomáciai platformokon keresztül, mint a tokiói Nemzetközi Afrikai Fejlesztési Konferencia és a Kína-Afrika Együttműködési Fórum, Magyarország és az afrikai országok tovább erősíthetik gazdasági partnerségeiket, kicserélhetik tudásukat és szakértelmüket, valamint feltárhatják a kereskedelem és a befektetések növelésének lehetőségeit.

---

³⁰ Szabó, Krisztina - Szent-Iványi, Balázs - Tétényi, András (2019): While the Cat's Away, Will the Mice Play? Government-NGO Relations and the Politics of Aid in Hungary. Online: <http://dx.doi.org/10.4324/9780429440236-9>.

³¹ Buta, I. Y. (2022): THE AFRICAN UNION AS COLLECTIVE NORM ENTREPRENEUR IN STRATEGIC ENGAGEMENTS OF EXTERNAL POWERS AND AFRICA. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 5(2), 1-23. Online: <https://doi.org/10.51763/uid.1176479>.

Hivatkozások

- Abu-Goodman, M. - Güngör, H. - Usman, O. (2023): Are impacts of renewable energy and globalization on carbon neutrality targets asymmetric in South Africa? A reconsideration using nonlinear ARDL approach. *Environ Sci Pollut Res*, 30, 23736–23746. Online: <https://doi.org/10.1007/s11356-022-23661-x>.
- Aleyomi, M. B. (2022): Major Constraints for Regional Hegemony: Nigeria and South Africa in Perspective. *Insight on Africa*, 14(2), 139-157. Online: <https://doi.org/10.1177/09750878211049485>.
- Arthur, Peter (2004): The Multilateral Trading System, Economic Development, and Poverty Alleviation in Africa. *Canadian Journal of Development Studies*, 25, 429-444. Online: <http://dx.doi.org/10.1080/02255189.2004.9668987>.
- Atta-Mensah, Joseph (2017): Theoretical Foundations of Africa's Economic Transformation and Growth. *Theoretical Economics Letters*, 07, 1150-1178. Online: <http://dx.doi.org/10.4236/tel.2017.75078>.
- Boopen Seetanah - Raja Vinesh Sannasee - Sheereen Fauzel (2016): Trade facilitation and trade flows: Evidence from Africa. In Robert Teh - Maarten Smeets - Mustapha Sadni Jallab - Fatima Chaudhri (2016): Trade costs and inclusive growth. 201-220. Online: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade-costs-incl-growth_full_e.pdf.
- Buta, I. Y. (2022): THE AFRICAN UNION AS COLLECTIVE NORM ENTREPRENEUR IN STRATEGIC ENGAGEMENTS OF EXTERNAL POWERS AND AFRICA. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 5(2), 1-23. Online: <https://doi.org/10.51763/uid.1176479>.
- Darley, William - Blankson, Charles (2008): African culture and business markets: Implications for marketing practices. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 23, 374-383. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/08858620810894427>.
- Debongo, Devincy Yanne Sylvaire (2020): An Analysis of Constraints to Economic and Trade Cooperation between the China-Africa Community with a Shared Future. *International Journal of Engineering and Management Research*, 10, 12-16. Online: <http://dx.doi.org/10.31033/ijemr.10.5.3>.

- Fodor, É. - Glass, C. - Nagy, B. (2018): Transnational business feminism: Exporting feminism in the global economy. *Gender, Work & Organization*, 26(8), 1117-1137. Online: <https://doi.org/10.1111/gwao.12302>.
- French, Howard Waring (2022): Megalopolis: how coastal west Africa will shape the coming century. *TheGuardian.com*, 2022. október 27. Online: <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/27/megalopolis-how-coastal-west-africa-will-shape-the-coming-century>.
- Funke, N. - Nsouli, M, S. (2003): The New Partnership for Africa's Development (Nepad): Opportunities and Challenges. *IMF Working Paper*, No. 2003/069. Online: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2003/wp0369.pdf>.
- Giulia Piccolino (2020): Looking like a regional organization? The European model of regional integration and the West African Economic and Monetary Union (WAEMU). *Cambridge Review of International Affairs*, 33(2), 179-203. Online: <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1634676>.
- Johnston, Kyle - Ramirez, Miguel (2015): Foreign Direct Investment and Economic Growth in Cote D'Ivoire: A Time Series Analysis. *Business and Economic Research*, 5, 35-47. Online: <http://dx.doi.org/10.5296/ber.v5i2.7638>.
- Kareem, F O. - Brümmer, B. - Martínez-Zarzoso, I. (2016): European Union Market Access Conditions and Africa's Extensive Margin of Food Trade. *The World Economy*, 40(10), 2277-2300. Online: <https://scite.ai/reports/10.1111/twec.12466>.
- Ko, Andrea - Fehér, Péter - Kovacs, Tibor - Mitev, Ariel - Szabó, Zoltán (2021): Influencing factors of digital transformation: management or IT is the driving force? *International Journal of Innovation Science*. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/IJIS-01-2021-0007>.
- Mahamadou, Z. (2021): Internationalization processes for sub-Saharan Africa's small and medium-sized enterprises: The case of Ivory Coast. *Thunderbird International Business Review*, 63(4), 437-449. Online: <https://doi.org/10.1002/tie.22190>.
- Olayide, Olawale (2020): Assessing sustainable agriculture and food systems in Africa: Thematic areas and indicators of progress. *BUSINESS STRATEGY & DEVELOPMENT*, 4. Online: <http://dx.doi.org/10.1002/bsd2.151>.

- Owusu, F. - Reboredo, R. - Carmody, P. (2019): Trumping Development: Selective Delinking and Coercive Governmentality in US–Africa Relations. *Africa Today*, 66(1), 2-27. Online: <https://scite.ai/reports/10.2979/africatoday.66.1.01>.
- Sallah, Abdoulie (2016): Re-reading the narrative of the informal economy in the context of economic development in sub-Saharan Africa. *International Journal of Social Economics*, 43, 1063-1078. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/IJSE-04-2015-0091>.
- Seyoum, Belay (2007): Export performance of developing countries under the Africa Growth and Opportunity Act: Experience from US trade with Sub-Saharan Africa. *Journal of Economic Studies*, 34, 515-533. Online: <http://dx.doi.org/10.1108/01443580710830970>.
- Szabó, Krisztina - Szent-Iványi, Balázs - Tétényi, András (2019): While the Cat's Away, Will the Mice Play? Government-NGO Relations and the Politics of Aid in Hungary. Online: <http://dx.doi.org/10.4324/9780429440236-9>.
- Szent-Iványi, B. - Kugiel, P. (2020): The Challenge from within: EU Development Cooperation and the Rise of Illiberalism in Hungary and Poland. *Journal of Contemporary European Research*, 16(2). Online: <https://jcer.net/index.php/jcer/article/view/1078/875>.
- Visagie, J. - Turok, I. (2019): The contribution of services to trade and development in Southern Africa. Online: <http://dx.doi.org/10.35188/UNU-WIDER/2019/671-5>.